

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 6, 2016

[Назад](#)

[Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК: 336.64

О. М. Жовна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств ГМК,
ДВНЗ Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг
Д. С. Риженко,
студент, ДВНЗ "Криворізький національний університет", м. Кривий Ріг

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ТА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

E. Zhovna,
cand. sci. (econ.), assistant professor of accounting, analysis, audit and administration,
SHEE "National University of Krivoy Rog"
D. Ryzhenko,
students, SHEE "National University of Krivoy Rog"

THE ORGANIZATION OF THE MECHANISM AND CASH MANAGEMENT BUSINESSES

Розглянуто питання, щодо організації процесу управління грошовими потоками підприємства, досліджено його принципи та етапи. Розроблено теоретичні, методологічні положення і практичні рекомендації щодо організації системи та механізму управління грошовими потоками підприємства. Теоретично обґрунтували сутність управління грошовими потоками. Запропоновано основні підходи до оптимального управління грошовими потоками підприємства. Досліджено сутність і природу поняття "механізм управління", здійснено розробку механізму управління грошовими потоками підприємства, яке має на меті досягнення сталого розвитку і прибутковості. Також у статті розглянуто особливості системи управління грошовими потоками з метою ефективного використання ресурсів на підприємствах. Досліджено систему управління грошовими потоками. Показані основні складові щодо управління грошовими потоками. Запропоновані шляхи щодо вдосконалення системи управління грошовими потоками.

The questions concerning the organization of the management of cash flow the company, investigated its principles and stages. Theoretical, methodological principles and practical recommendations on the organization system and management mechanism of cash flows of the company. Theoretically substantiate the nature of cash flows. The basic approaches to optimal cash management business. The essence of controlling mechanism is being exposed and cash flow controlling mechanism is being create. Also, the article describes the features of cash management for the effective use of resources in the workplace. The system of cash management. The following basic components to manage cash flow. The ways to improve the system of cash flows.

Ключові слова: грошові потоки, управління грошовими потоками, механізм управління грошовими потоками підприємства.

Keywords: cash flow, cash management, cash management mechanism of the enterprise.

Постановка проблеми. На сьогодні, у зв'язку із обмеженістю грошових ресурсів, зниження рівня платоспроможності та нестійким фінансовим станом багатьох підприємств, виникає необхідність в більш ефективній організації системи та механізму управління грошовими потоками підприємства. Для управління грошовими потоками на підприємстві необхідно виокремити та систематизувати основні елементи, які мають вплив на ефективність управління ними.

Здійснення управлінського впливу на грошові потоки підприємства передбачає розробку механізму управління ними. Для визначення структури механізму управління грошовими потоками підприємства, необхідно з'ясувати сутність цього поняття.

На сьогодні існує значна кількість різних теорій стосовно даної проблематики і категорія «механізм управління» набуває достатньо широкого тлумачення. Існуюча множина визначень досліджуваної категорії потребує уточнення для потреб побудови системи управління грошовими потоками. Таким чином, в нестабільних умовах економічного середовища необхідно проаналізувати і поглибити теоретичні і практичні підходи організації системи та механізму управління грошовими потоками суб'єктів господарювання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичному та практичному вирішенню питань організації системи та механізму управління грошовими потоками підприємств відведена досить значна кількість наукових праць таких вчених, як Дж.К. Ван. Хорн, Г.Г. Кірейцева, Л.О. Лігненко, Л.Н. Павлова, І.О. Бланк, Р.Б. Тяна, В.В. Бочаров, Л. І. Албакин, В. Г. Афанасьев, Л. Гурвіц, С. Маскін, Р. Майерсон, Ю. М. Осіпов та ін. Теоретико-методологічні засади побудови організації системи та механізму управління грошовими потоками підприємств ще немає більш точного обґрунтування та пояснення. Тому необхідно дослідити наукові структури та функції цієї системи та механізму, вирішити завдання, що стосуються розроблення методологічних рекомендацій із визначення ефективності управління грошовими потоками, тощо.

Метою статті є теоретичне поглиблення та систематизація сутності управління грошовими потоками підприємства, визначення ролі системи управління грошовими потоками, розроблення теоретичних засад та практичних рекомендацій з удосконалення організації системи та механізму управління грошовими потоками для підвищення ефективності використання грошових ресурсів підприємства.

Об'єктом дослідження є грошові потоки підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні погляди розробки системи та механізму управління грошовими потоками підприємства.

Виклад основного матеріалу. Як відомо поняття «грошовий потік підприємства» [12, с. 323] є комплексним і включає в себе різноманітні види цих потоків, які допомагають здійснювати господарську діяльність, а саме грошовий потік від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Управління грошовими потоками передбачає цілеспрямований вплив на господарські операції підприємства. Грошові потоки забезпечують оцінку надходження і витрат фінансових ресурсів підприємства. Характерні риси управління грошовими потоками відображають принципи управління, тобто основні правила діяльності, якими керуються органи управління, враховуючи соціально-економічні умови, що склалися [3, с.170].

Основні принципи управління є наступними:

- достовірність відображення інформації - передбачає відповідність даних фінансової звітності реальному руху грошових коштів;
- оптимальність обсягів грошових потоків - врахування грошових потоків від усіх видів діяльності;
- своєчасність, оперативність - постійний моніторинг наявності, руху, потреби в грошових коштах
- маневровість - забезпечення своєчасності розрахунків, скорочення потреби в позикових коштах;
- ефективність - досягнення вищої прибутковості використання грошових коштів внаслідок організаційно-управлінських дій [7].

Ефективна система управління грошовими потоками охоплює такі елементи: облік грошових коштів, фінансовий аналіз, планування надходжень та видатків, прогнозування стратегії використання грошових коштів, прийняття управлінського рішення з метою оптимізації потоку, контроль за раціональністю використання грошових коштів [5, с. 139].

Система управління грошовими потоками на підприємстві включає в себе такі етапи:

- облік грошових коштів;
- фінансовий аналіз;
- планування грошових потоків;
- система контролю за грошовими потоками;
- прийняття управлінських заходів щодо оптимізації грошового потоку;
- прогнозування грошових надходжень та видатків [11].

Перший етап забезпечує правильну організацію та своєчасне законне проведення безготівкових та готівкових розрахункових операцій. У процесі цього етапу управління грошовими потоками забезпечується напрямок функцій і завдань служб бухгалтерського обліку підприємства.

Важливим етапом є аналіз грошових потоків, що пов'язаний із з'ясуванням причин, які вплинули на збільшення (зменшення) припливу грошових коштів та збільшення (зменшення) їх відпливу. При управлінні грошовими потоками аналіз дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів і які основні напрями їх використання.

Етап планування грошових потоків полягає у визначенні можливих джерел надходження коштів і напрямків їх витрати.

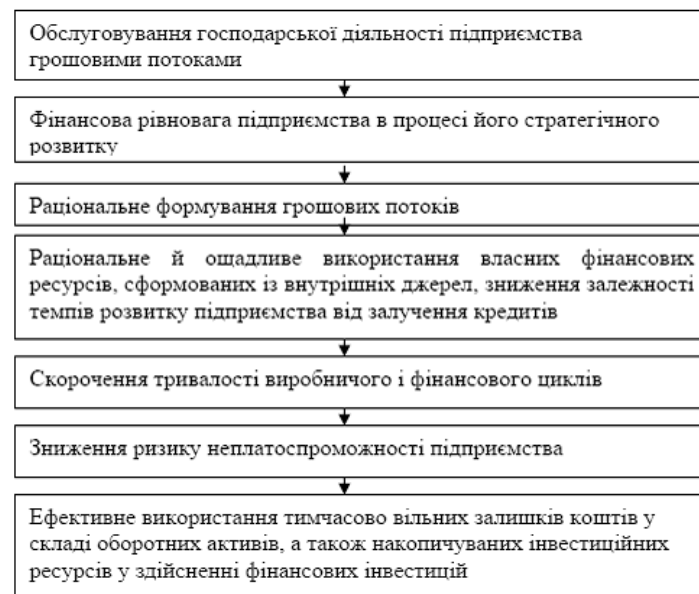
Вагоме значення в системі управління грошовими потоками займає контроль грошових потоків. Контроль грошових потоків – це контролююча система, яка забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетні напрями розвитку, своєчасне виявлення відхилень фактично досягнутих результатів їх формування від планових і прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечить їх безперервний рух [10].

В. В. Нагайчук розглядає етап оптимізації грошового потоку, як змогу підтримувати фінансову рівновагу, яка досягається за умови, якщо попит підприємства на грошові кошти дорівнює його пропозиції (наявним грошовим коштам) у кожному періоді, тобто важливою умовою оптимізації грошових потоків є вивчення факторів, які впливають на їх обсяг і характер формування у часі.

Таким чином ефективна система управління визначається синхронізацією надходжень та видатків, забезпечення постійною платоспроможністю підприємства та вигідне використання фінансових ресурсів.

Для створення ефективного механізму грошових потоків, необхідно визначити групи чинників, що роблять прямий вплив на грошові потоки, забезпечити можливість більш детального планування, розробки та дотримання цілісної системи управління грошових потоків.

На рис.1 наведено чинники, які визначають значення і роль ефективного управління грошовими потоками на підприємстві [1].

Рис. 1. Чинники для ефективного управління грошовими потоками

У сучасній економічній теорії термін «механізм», найбільш часто стосується таких аспектів економіки, як управління, господарювання, виробництво, організація тощо. На думку Н. Мойсєєва, механізм управління – це система процедур, що формують рішення або правила його прийняття [8, с. 204-208], а також, за твердженням А.Кульмана, – природна система та зв'язок, притаманний різним економічним явищам, він містить певну послідовність економічних явищ: його складовими елементами одночасно виступають вхідне і вихідне явища й увесь процес, який відбувається між ними [4, с. 13,14].

Сучасне тлумачення поняття механізму представлено Л. Гурвіцом, Р. Майерсоном і Є. Маскіном, які отримали Нобелівську премію 2007 р. за «основоположний внесок у теорію економічних механізмів», за якого найбільш узагальнююче визначення, яке можна застосувати до будь-якої взаємодії економічних суб'єктів, розглядає таку взаємодію як стратегічну гру (гра, в даному випадку, – опис того, яким чином поведуть себе гравці (економічні суб'єкти) і до чого призведе будь-який набір дій) і визначає як механізм форму цієї гри [6].

Литвинчук Т.В. у своїй роботі обґрунтовує, що механізм управління грошовими потоками підприємства слід розуміти як систему організації управлінського впливу, який виявляється у взаємозв'язках системи управління і здійснюється з метою досягнення поставлених перед ним цілей. Однією з основних проблем організації механізму управління є виявлення його протиріч, породжених, власне, принципами організації складних систем: організаційний процес в таких системах побудований на протилежних засадах і реалізується в протилежних тенденціях, тобто є організованим процесом.

Основним недоліком механізму управління як системи організації являється протиріччя між організацією і дезорганізацією, і є вкрай важливим, оскільки система організації виступає одночасно і системою дезорганізації. Саме в процесі «боротьби» організації і дезорганізації здійснюється організація [9, с. 92]. Отже,

зрозуміло, що дезорганізація має відчувати обмеження, створювані процесом організації, яка має підтримувати достатній рівень порядку як в управлінській системі, так і в рамках її механізму.

Механізм управління грошовими потоками підприємства є моделлю дій з досягнення довгострокових цілей щодо формування та подальшої оптимізації під час управління грошових потоків з метою забезпечення ефективної організації та отримання постійних доходів. Місце механізму в системі управління грошовими потоками можна подати у табл. 1 [2].

Як відомо структура механізму управління грошовими потоками підприємства визначає визначеність процесу його організації, який, на наш погляд, доцільно розділяти на такі стадії:

Першим кроком є визначення об'єкту управління і цілей трансформації стану і діяльності цих об'єктів, а також узгодженість їх з загальними цілями підприємства.

Таблиця 1.
Структура механізму управління грошовими потоками підприємства

Механізм управління грошовими потоками підприємства				
Ресурси управління	Нормативно-правове забезпечення	Функції управління	Інформаційне забезпечення	Фактори управління
- матеріальні; - фінансові; - організаційний потенціал; - соціальний потенціал	- Конституція України; - закони України; - укази Президента; - рішення ВРУ і постанови КМУ; - статут підприємства; - інструкції; - норми і нормативи; стандарти тощо	- прогнозування і планування; - збір і аналіз інформації; - підготовка і прийняття управлінських рішень; - організація; регулювання і координація; - стимулювання і оптимізація; - контроль і оцінка результатів	- фінансова звітність підприємства; - дані бухгалтерського обліку; - внутрішні звіти структурних одиниць і відділів; дані Держкомстату; - Інтернет та засоби масової інформації	- елементи об'єкту та їх взаємозв'язки, які піддаються управлінському впливові задля досягнення поставлених цілей.
Критерії управління	Принципи управління	Цілі управління	Важелі управління	Методи управління
- обсяг чистого грошового потоку; - величина попиту на гроші підприємства	- системності; - інтегрованості; - достовірності; - динамічності; - відповідності цілям підприємства; досяжності	- оптимізація грошових потоків; - визначення і задоволення попиту на гроші підприємства	- прибуток; - дохід; - ціна; - амортизаційні відрахування; - інвестиції; - преференція; - вклади і пайові внески; - дисконт	- інвестування; - кредитування; - самокредитування і самофінансування; - страхування; - оренда; - лізинг; - факторинг

При розробці організації механізму управління грошовими потоками важливого значення набувають принципи формування системи цілей управління підприємством, для того, щоб забезпечити завдання управління рухом і запасами грошових коштів. В якості об'єктів управління може розглядатися вся сукупність грошових потоків підприємства.

Другий крок організації механізму управління полягає у визначенні факторів управління. Оцінити узгодженість критеріїв і факторів управління можна співставленням запланованих і отриманих показників стану факторів і показників результатів, на досягнення яких був направлений управлінський вплив [2].

Третім кроком організації механізму управління є необхідність визначення методів і важелів управлінського впливу на фактори, а також розробки інформаційного та нормативно-правового забезпечення, фінансових методів та фінансових важелів [2].

Четвертий крок у організації механізму управління грошовими потоками підприємства передбачає пошук необхідної сукупності ресурсів управління, шляхом яких здійснюється вплив на відповідні його фактори. Ресурси управління слід розуміти як джерела впливу на фактори управління яким притаманна різноманітна природа: фінансова, матеріальна, соціальна тощо. Ресурси не можуть бути не застосовані, оскільки утворюються в результаті взаємного впливу. В ході реалізації управлінської стратегії, використовуються різноманітні ресурси, при чому, окремі їх види являють собою складну комбінацію інших видів ресурсів [2]. Один з основних економічних законів доводить обмеженість ресурсів як кількісну, так і в межах конкретного часового проміжку, наслідком якої виявляється намагання найбільш раціонального й оптимального їх використання: за відомого обсягу ресурсів, максимізується результат, за відомого результату – мінімізується обсяг ресурсів. Обмеженість у ресурсах може призводити до необхідності перегляду складу виявлених факторів управління або методів управлінського впливу на них, що, у свою чергу, потребує зміни раніше встановлених цілей управління грошовими потоками і приведення їх у відповідність до реальних можливостей впливу на фактори. Тільки за наявності такої відповідності, можна вважати виявлену групу факторів, вплив на яку призведе до отримання реальних результатів [2].

Висновки. За результатами дослідження було виявлено, що механізм управління грошовими потоками є системою управлінського впливу, якій притаманні одночасно організація і дезорганізація, діалектичний взаємозв'язок яких виявляє істинну сутність цього поняття.

Дослідження принципів та етапів щодо організації системи та механізму управління грошовими потоками, які пропонують вітчизняні науковці дозволили структурувати процес управління, що стало основою організації управління грошовими потоками.

За отриманими результатами були удосконалені етапи системи управління грошовими потоками на підприємстві та механізм управління грошовими потоками.

Для кожного підприємства не можлива якісна робота якщо на підприємстві не забезпечена організація системи та механізму управління грошовими потоками. Ефективність діяльності підприємства значно залежить від розвитку і вдосконалення системи, та механізму управління грошовими потоками.

Література.

1. Електронна бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1228112864626/finansu/upravlinnya_groshovimi_potokami_pidpriyemstvi
2. Єрешко Ю.О. Сутність і структура механізації управління грошовими потоками підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/239>
3. Коваленко Л. Управління грошовими потоками підприємства [Текст] / Л. Коваленко // Фінансовий менеджмент. - 2012. – С. 170-172
4. Кузьман А. Экономические механизмы / А. Кузьман. – М.: Прогресс; Универс, 1993. – С. 13,14
5. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник. – К.: Нац. торг.-ек. ун-т, 2005. – 255 с.
6. Leonid Hurwicz. Mechanism design Theory/ Leonid Hurwicz, Eric S. Maskin, Roger B. Myerson [електронний ресурс] наукове підручтя щодо присудження нобелівської премії: Щорічник лауреатів нобелівської премії з економіки, 2007, Режим доступу до журналу: http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2007//ecoadv07.pdf
7. Моделі й прийоми цільового регулювання фінансових потоків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-272-1.html>
8. Моисеев Н.Н. Человек, среда, общество / Н.Н. Моисеев. – М.: Наука, 1992. – С. 204-208
9. Осипов Ю.М. Основы теории хозяйственного механизма / Ю.М. Осипов. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – С. 92
10. Рогозян Ю.С. Удосконалення обліку грошових операцій шляхом контролю грошових потоків / Ю.С. Рогозян, Н.О. Ковальова. - Донбаський державний технічний університет, – 2010.
11. Сидоренко Д.Ю. Створення системи управління грошовими потоками підприємства, як запорука фінансової стабільності підприємства. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/7_134224.doc.htm

12. Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація [Текст] / В. Ясишена // Економічний аналіз. – 2014. – № 2. – С. 321 – 324.

References.

1. The Library, available at: http://pidruchniki.com/1228112864626/finansi/upravlinnya_groshovimi_potokami_pidpriemstvi
2. Yereshko J.O. “*Sutnist' i struktura mekhanizatsii upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva*”, available at: <http://economy.kpi.ua/uk/node/239>
3. Kovalenko L.O. (2012) “*Upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva*” [Financial Management], p. 170-172
4. Kuhlman A. (1993), *Jekonomicheskie mehanizmy* [Economic mechanisms], Progress; Unyvers, p. 13, 14
5. Lihonenko L.A and Sitnik G.V. (2005), *Upravlinnia hroshovymy potokamy*, [Cash Management], p. 255
6. Hurwicz L. and, Eric S. Maskin, Roger B. Myerson (2007) “scientific basis to award the Nobel Prize”, *Schorichnyk laureativ nobelivs'koi premii z ekonomiky*, available at: http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2007//ecoadv07.pdf
7. Financial policy (2015), “Models and techniques targeted regulation of financial flows”, available at: <http://www.finalearn.com/lifers-272-1.html>
8. Moiseev N.N. (1992) “*Chelovek, sreda, obschestvo*”, p. 204-208
9. Osipov Y.M. (1994), *Osnovy teorii hozjajstvennogo mehanizma*, [Fundamentals of theory hozyaystvennoho mechanism]
10. Y. S. Rohozyan and N.O. Kovalev (2010), “Improving accounting of transactions by monitoring cash flows”, Donbas'kyj derzhavnyj tekhnichnyj universytet

Стаття надійшла до редакції 18.06.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"